

Майстерня
та Учні
Малярів
Копровських

Львів 2020

Організатори висловлюють щиру вдячність за підтримку проекту:
Незалежному культурологічному журналу «І»

Організатори висловлюють персональну вдячність особам, які доклали своїх зусиль до реалізації проекту:
Андрію Олійнику-Захарківу
Василію Боянівському

Майстерня
та Учні Малярів
Копровських

Львів 2020

Видавець

© Львівська національна галерея мистецтв імені Б.Г.Возницького

Автор тексту

Тарас Возняк

Борис Шенгера

Графічний проект каталогу

© Незалежний культурологічний журнал «І»

Верстка

Христина Рябуха

Друк

ФОП Кичма І.В.

Ілля Копровський, Херувими

Церва Покрова Пресвятої Богородиці

с. Луб'янки Нижні, Зборівський район Тернопільської області

Майстерня
та Учні Малярів
Копровських

Марас Возняк

Милі малі історії

Талишани

*«Для нас у рідній країні навіть дил
Солодкий та коханий...» Відбу урину
Є думала собі ці слова,
Проступила в країну італійську.
«Дил», «Вся Українка»*

Іноколи бувають часи, коли потрібно займатися справами домашніми – все як належить зревизувати, поукладати в належному порядку – і таким чином твориться дім, дім, у якому дається жити. У ці часи є сенс працювати не на рівні «порятунку світу», а на своєму обійсті. Цей час можна назвати «часом зосередження». У «час зосередження» ми можемо нарешті відійти від шуму вітрів історії, що не дають змоги зосередитися, і нарешті здати собі справу – хто ми, звідки і куди прямуємо. І відповіді на ці такі, неначе, банальні запитання – бо хто ж не знає хто він і звідки – насправді дуже важливі. Не давши на них відповідей ми блукаємо овидами, постійно попадаємо у якісь тарапати, нас постійно ображають, стверджуючи, що нас не було, немає і не буде – і ми губимося. А все тому, що не знаємо самих себе, тому, що тратимо зв'язок з своєю землею, з своєю культурою. А причина саме у тому, що не знаємо самих себе. Однак, що означає «знати самих себе»? Чи це тільки знати свій особистий характер, неповторний силует своєї конституції? Не лишень. Колись знаний львівський історик та публічний інтелектуал Ярослав Грицак дуже коротко і афористично окреслив причину, навіщо і у якому сенсі ми маємо знати самих себе. Він сформулював це таким чином: «Ми прийдемо туди, звідки ми вийшли». Тому маємо знати, звідки ми вийшли. Це, звісно не є ніякий фаталізм. Знання своїх основ дає нам змогу корегувати свої дії, а не плисти за течією, яка нас неначе несе – можна й плисти, не обов'язково проти течії, але усвідомлено. Але разом з тим це означає і те, що наш народ, який зараз розсіяний

по світах – всіх тих Італіях та Іспаніях – все ж повернеться до своєї самого себе, до своїх сіл, містечок, церков – культури у найширшому сенсі цього слова. І важливо мати куди повернутися. Бо ж бачимо, як на сході нашої України народ «тиняється попідтинню» втративши не лишень свою ідентичність, самого себе, але навіть ті малі зачіпки, вчепившись у які можна самих себе відбудувати – деградація культурного та духовного шару там на жаль, здається, майже завершена... А тому «все можна»... Тому так важливо важливо мати куди повернутися у метафізичному сенсі слова – тому мені зовсім не дивні слова вигнаного з Риму Овідія (Publius Ovidius Naso, 43 до н. е.-17 н.е.) «І дим батьківщини солодкий» - «Dulcis fumus patriae», які з часом починає розуміти кожна вдумлива та чутлива людина, яка хоче зберегти свою самість. А для того потрібно плакати свій дім, село, містечко. З цим у нас проблеми. І причиною цього є те, що багато-чого ми не сприймаємо як своє рідне, як таке, про яке потрібно піклуватися, а для початку хоча б про нього знати. Тому повернення самим собі свого ж культурного шару, який творить силует кожної з наших малих батьківщин, є справою нагальною – хоча не всі розуміють саме нагальність цієї справи. Бо ж нічого особливого не станеться, якщо загубимо ще одне з імен людей, що творили нашу ідентичність. При цьому не зауважується, що ця ідентичність поволі розмивається – що особливо було помітно у часи советську, але й тепер сучасні інформаційні технології розмивають її якщо не так само, то й сильніше – результати цього у всіх нас на очах. Тому одним з головних завдань людей притомних є повернення всіх імен – кожен повинен бути названий і згаданий. Інтелектуальні моди та інформаційні технології, які змінюють одна одну з шаленою швидкістю, не дають часу застановитися над тим милим, провінційним, затишним, яке творить і ландшафт краю, в якому живемо, і нас самих. У цьому сенсі дуже істотно знову і знову актуалізувати імена, які були і є істотними для наших маленьких батьківщин, які ми називаємо то Збаражчинами, то Сколівщинами, то Богородчанщинами. Всі вони мають свої локальні історії, свої мартирології, свої милі провінційні пантеони. Тут «провінцію» я тлумачу у римському сенсі цього слова, бо ми маємо слово і право у цих малих батьківщинах саме тому, що вони їх сформували і надали нам право «від їхнього імені» - «pro vice» владарювати в них. Ми маємо знати, хто ж дав нам право бути у своєму домі вдома. Так, звісно, є ще право народження. Але наш край став таким, яким є, і ми такими якими є саме тому культурному запліччю, яке нас і формує. При цьому важливо розуміти, що істотним тут є все – і родинні історії та їх збереження і переказування, і родинні архіви, навіть, якщо це кілька папірців чи рецептів записаних прабабусею, ті кілька книг, яким вдалося пережити завії нашої бурхливої історії. А ще важливіше пам'ятати імена. І не лише родини.

І однією з таких історій є історія неначе б то звична, однак і особлива історія родини та цеху – хоч на ХІХ сторіччя, про яке йдеться, цехів у середньовічному сенсі слова вже не було – родини та цеху Копровських.

Її нам дослідили та оповіли дослідники їхньої творчості Борис Шенгера, Андрій Захарків-Олійник та реставратор Василь Боянівський. Все розпочиналося звично. Будь-яке відродження на теренах Галичини розпочинається з відновлення центрального сакрального об'єкта, а у кожному містечку чи селі, ба, навіть у самому Львові – з церкви. З Церкви як духовної інституції, і з церкви як будівлі. І, звісно, там, де ще збереглися дійсно культурні традиції, а не все йде самопливом, до цієї справи запросили людей компетентних. У цьому сенсі селу Чішки, що коло Олеська, повезло – вони запросили до вивчення обставин церкви Пророка Іллі спеціалістів – керівника музею Олеський замок, знавця церковного мистецтва та реставратора. Їхні дослідження показали, що автором чішецького іконостасу є на той час мало знаний Ілля Копровський (підпис був латиницею Eliasz Koprowski). Подальше дослідження вивело їх аж на Збаражчину, до самого Збаража та села Луб'янки Нижні, де майстри Копровські й працювали. Зокрема працювали у місцевій церкві Покрову Пресвятої Богородиці. Потім виявилось, що вони не лише приймали замовлення на

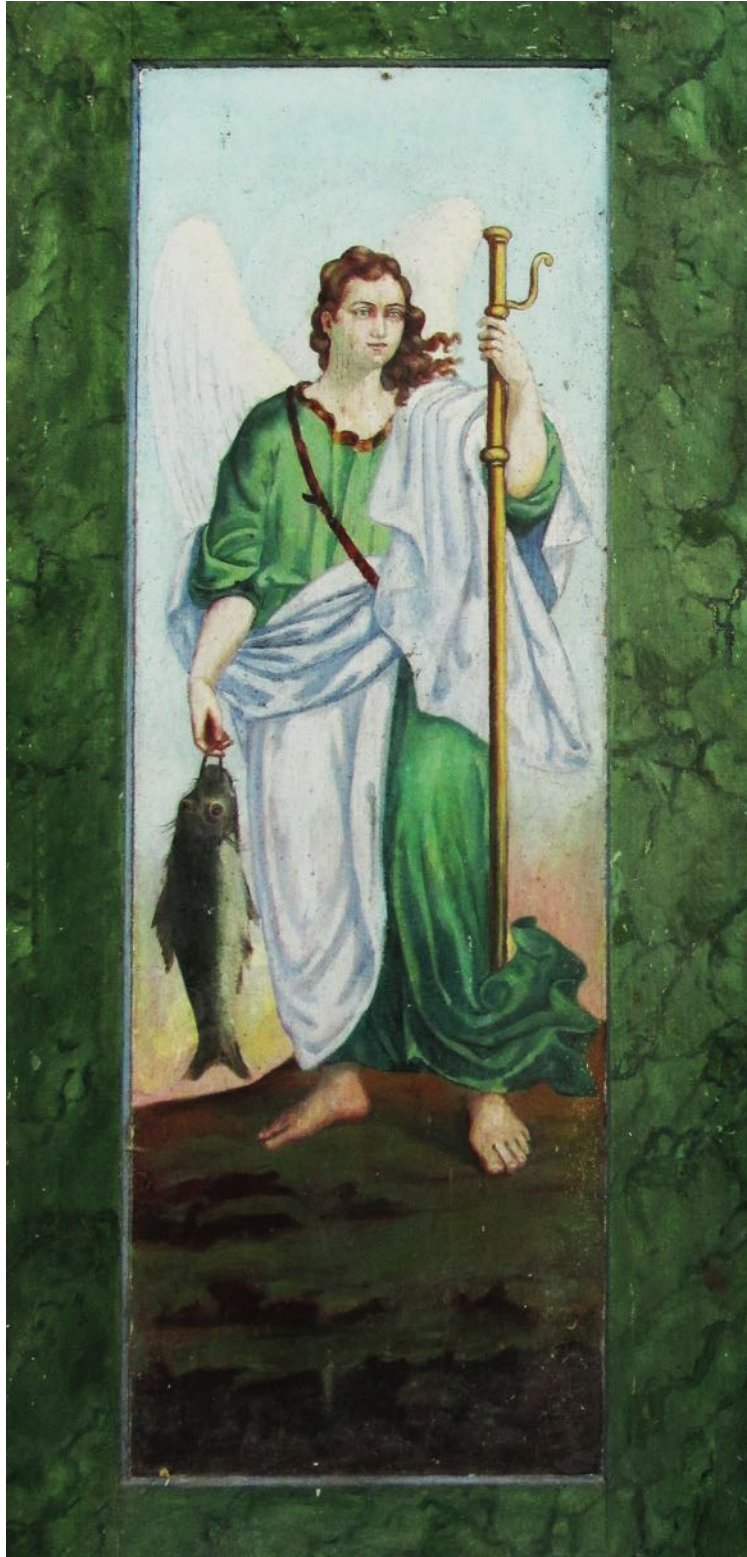
Ілля Копровський, Царські ворота
Церва Покрова Пресвятої Богородиці
с. Луб'янки Нижні, Зборівський район Тернопільська область.

іконостаси, але й займалися різьбою, писали великі полотна для набагато більш репрезентативних храмів, ніж сільські церкви – у експозиції Збарзького замку є кілька їхніх робіт, які виконувалися, напевно, для Збарзького костелу оо. Бернарлінців. Достойне ім'я майстрів Копровських почало виринати з небуття. А це і Климентій Копровський (Klemens Koprowski, 1788-15.11.1869) Ілля Копровський (Eliasz Koprowski, 1817-2.09.1884), і їхні партнери Яків Хомик (Jakub Chomyk, 1848-1902), і Степан Томасевич (1859-1932) – історія робітні Копровських, як виявилось, сягає ХХ сторіччя. Докладніше про напрацьований матеріал, який стосується династії Копровських, а саме про династію йдеться, і їхніх учнів можна отримати з детально удокументованого тексту Бориса Шенгери «Майстерня та учні малярів Копровських». А там все як у всіх галичан – народження, шлюб, контракти, служба у царсько-королівському війську, ну і врешті похорони. З цього і складалося, і складається життя – таке миле життя нашого краю.

Хтось може закинути – але ж їхній доробок, якщо згадати Пінзеля (і теж, очевидно, його учнів) чи Тараса Шевченка(1814-1861) як художника, не такий промінентний. Так. Але важливий – причому не лише для свого регіону, а й для всього галицького українського національного відродження, яке відбувалося саме тоді, коли працювали майстри Копровські та учні. А українське національне самоусвідомлення, як на мене, здається не закінчилося й досі, проте розпочиналося воно саме тоді – в середині ХІХ сторіччя. Так само можна пробувати порівнювати «Фауста» Йогана-Вольфганга Гете (Johann Wolfgang von Goethe, 1749-1832) та «Русалку Дністрову» Руської трійці. Але Маркіян Пашкевич (1811-1843), Іван Вапилевич (1811-1866) та Яків Головацький (1814-1888), до речі - вони сучасники Копровських, подвиглися на подвиг не менший, ніж Гете чи Шевченко – але в Галичині. Той неначе малесенький поетичний альманах «Русалка Дністрова» зробив нас, галичан, свідомими українцями. Не пройшло і сторіччя як Галичина стала оплотом українства. А починалося все так мило та лагідно. Тому й такими важливими є ці, неначе б то малі, але такі милі галицькі історії. Історія про малярів Копровських та їхніх учнів – одна з них.

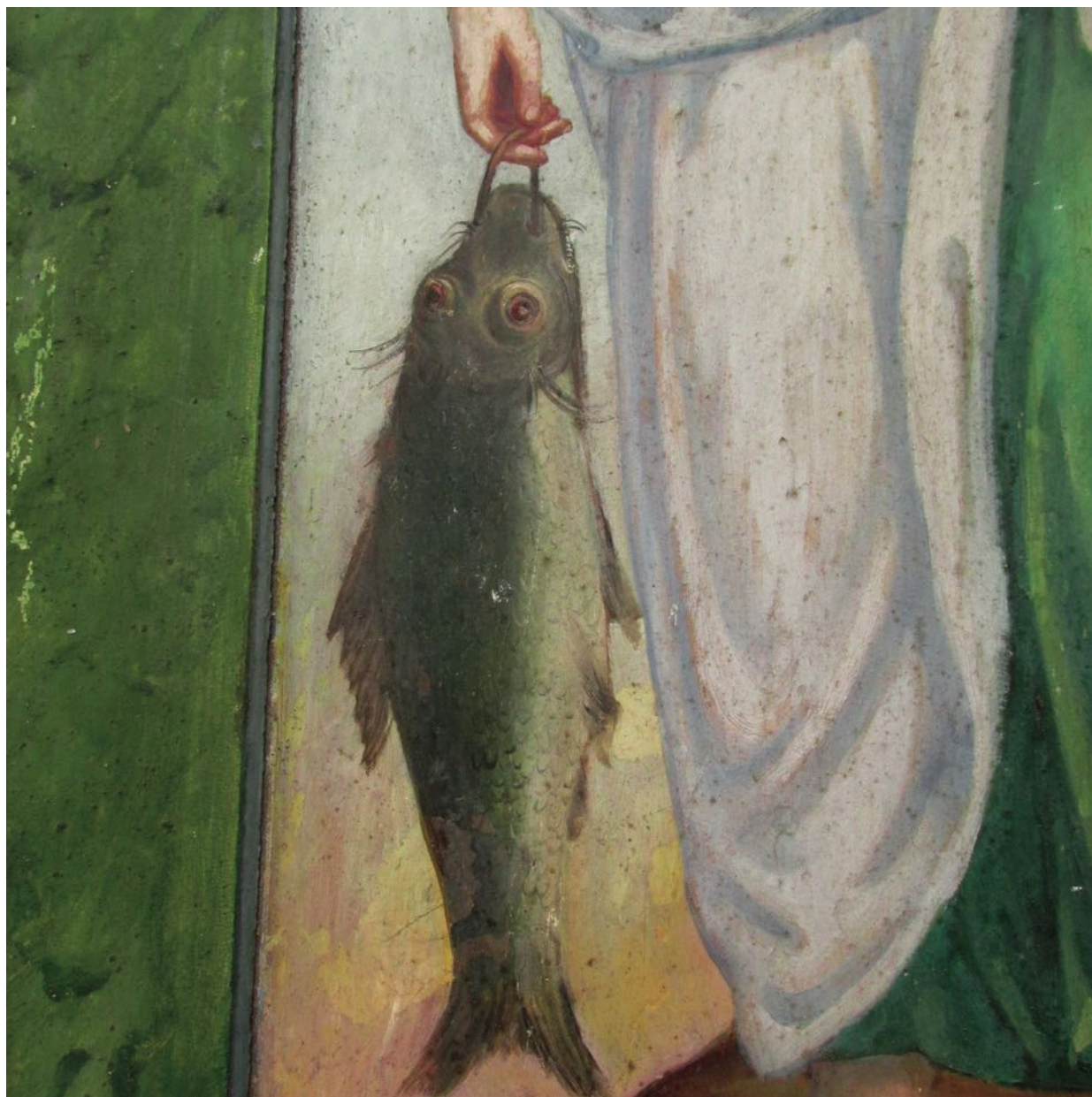
7 червня 2020, @Lviv

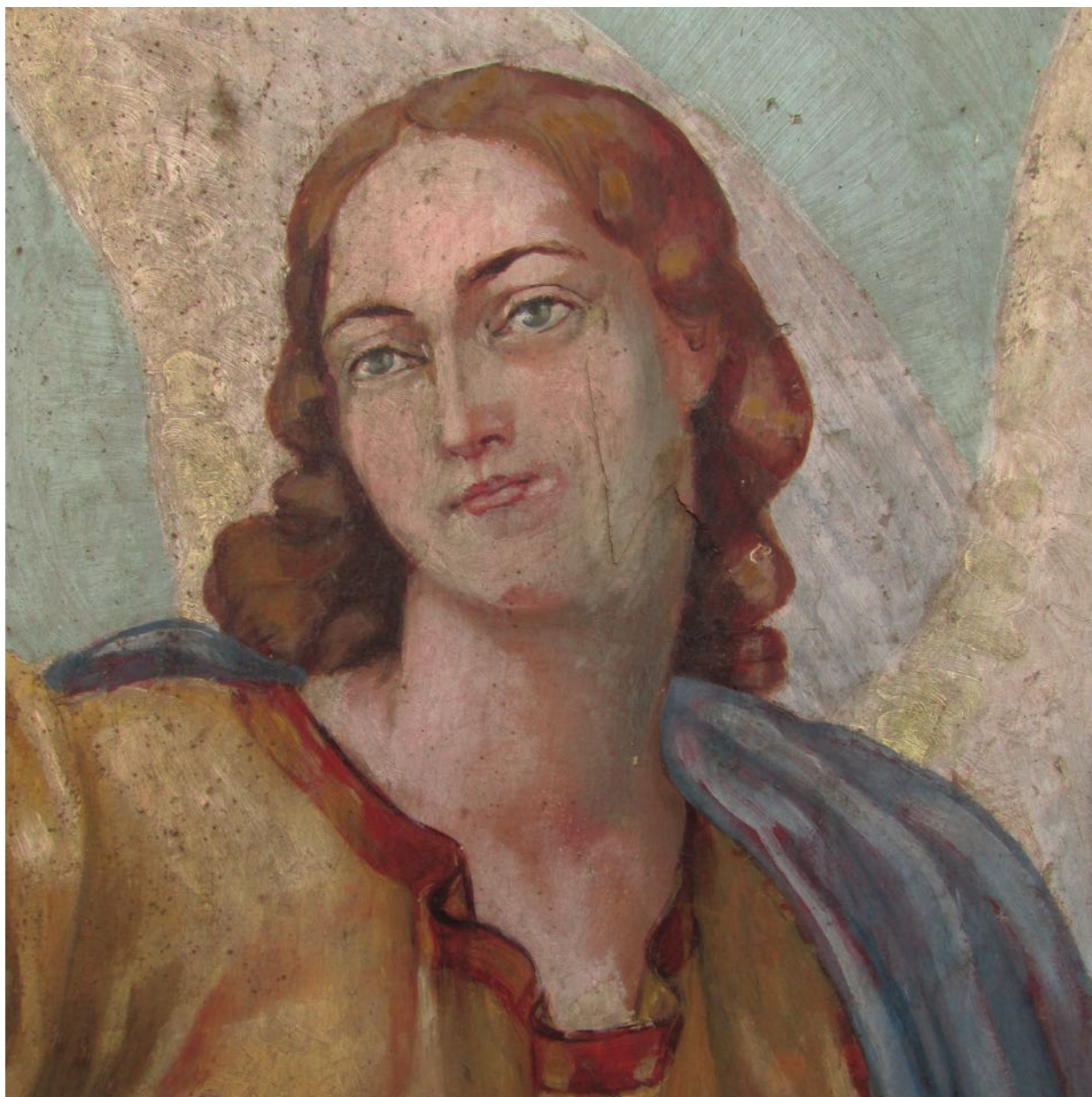
Ілля Копровський, Архангел Рафаїл
Церква Св. Пророка Іллі
с. Чішки, Буського району, Львівської області

Ілля Копровський, Архангел Гавриїл
Церква Св. Пророка Іллі
с. Чішки, Буського району, Львівської області

Ілля Копровський, Архангел Рафаїл (фрагмент)
Церква Св. Пророка Іллі
с. Чішки, Буського району, Львівської області

Ілля Копровський, Архангел Гавриїл (фрагмент)
Церква Св. Пророка Іллі
с. Чішки, Буського району, Львівської області

Борис Шенгера
 Андрій
 Захарків-Олійник
 Майстерня та Учні
 Малярів Копровських

2015 р., під час реставрації іконостасу з храму св. Пророка Іллі с. Чішки, Буського району Львівської області реставратором станкового та темперного живопису Василем Боянівським та директором реставраційної майстерні «Розвій», Андрієм Захарків-Олійником було виявлено авторський підпис маляра – Eliasz Koprowski.1860.

Коли почали збирати дані про загадкового майстра, то виявилось, що про маляра Іллю Копровського сьогодні можуть говорити лише фахівці, добре обізнані з церковним малярством 19 ст. в Галичині. Серед науковців, які намагались подати хоча б якісь дані про цього маляра заслуговує уваги фундаментальна праця Лариси Купчинської про творчість Теофіла Копистинського¹, де побіжно згаданий Ілля Копровський та стаття Тетяни Федорів², у якій вона подала два посилання на архівні матеріали щодо біограми маляра та запропонувала атрибуцію двох ікон цього майстра. Вона ж знайшла могилу його дружини на цвинтарі в с. Нижні Луб'янки.

Знаючи, що Ілля Копровський проживав на Збаражчині, було вирішено відвідати ці місця.

Після поїздки в м. Збараж, с. Нижні та с. Верхні Луб'янки було зібрано матеріал, а саме: віднайдено могилу Іллі Копровського на цвинтарі с. Нижні Луб'янки, метричні книги парохії Нижні Луб'янки³, де вписані

Ілля Копровський, Жертвопринесення Авраама
 Церва Покрова Пресвятої Богородиці
 с. Луб'янки Нижні, Зборівський ЦТерновопільської області

відомості про родину Копровських та іконопис в околицях Збаража. Ці артефакти послужили основою для написання статті.

Прізвище малярів Копровських вписане у метричних книгах Старого Збаража та с. Луб'янки Нижні (сьогодні Зборівський район, Тернопільської області) з 1818 по 1884 рр. На основі аналізу метричних книг виявилось, що майстерню в Збаражі, а пізніше в с. Нижні Луб'янки започаткував маляр Климентій Копровський, батько Іллі Копровського. Трохи пізніше майстерня стала потужним осередком іконопису на Тернопільщині та Галичині.

Климентій Копровський (Klemens Koprowski *1788 – †15.11.1869) маляр, іконописець, майстерня якого знаходилася спочатку в Збаражі, пізніше в с. Луб'янки Нижні.

Про майстерню малярів Копровських у с. Луб'янки Нижні відомо, що вона, приблизно, з 1831 р. знаходилась спочатку в будинку №40, який придбав Климентій Копровський. Пізніше він докупив ще будинок №46. Очевидно, що з 1830 до 1860-х рр. керував майстернею Климентій Копровський, а з 1860 до 1884-х рр. – Ілля Копровський. Крім малярів Копровських, батька та синів Александра та Іллі, у майстерні працювали також: зять Климентія Копровського – маляр Андрій Мудрик, та зяті Іллі Копровського – маляр Яків Хомик та скульптор Василь Черковський. Опосередковане відношення до майстерні могли мати малярі: Дудак, Антипа Мригладович. До учнів Іллі Копровського відноситься маляр Стефан Томасевич, знаний галицький художник. Його навчання у Іллі Копровського заслуговує на ґрунтовне дослідження.

Щодо творчого доробку майстерні малярів Копровських – незважаючи на те, що він майже недосліджений або проігнорований в наукових колах, можна зробити висновок, що це було непересічне явище в церковному малярстві Галичини XIX ст.

У метричних книгах парохії храму Покрову Пресвятої Богородиці с. Луб'янки Нижні, про Климентія Копровського записано, що:

1. 02. 1818 р. Климентій Копровський та Антоній Ровінський були за свідків у Яна Крижановського та Пелагеї Міцлікевічевої, шлюб яких благословив парох храму Покрову Пресвятої Богородиці с. Луб'янки Нижні о. Теодор Голубович⁴.

19. 02. 1837 р. о. Теодор Голубович, парох храму Покрову Пресвятої Богородиці с. Луб'янки Нижні благословив шлюб між Андрієм, сином Афанасія Лукашевича та Анастасією, донькою Теодора Яремчука. Свідками при шлюбі були коваль Дмитро Лукашевич та маляр Климентій Копровський⁵.

У метричних книгах народжень с. Луб'янки Нижні у 1800-1830-х рр. діти Климентія Копровського не вписані. Очевидно Климентій Копровський до 1830 р. проживав у Збаражі, а у 1831 р. переніс майстерню до Луб'янок Нижніх. На основі аналізу метричних книг похоронів с. Нижні Луб'янки визначено рік народження Климентія Копровського та його дітей. У подружжя Копровських народились:

– 1817 р. – син Ілля, який успадкував майстерню батька у 1860-х рр.

– 1821 р. – син Александр, про якого відомо, що був військовим, служив у піхотному полку №63 *Varona Bianchi*, отримав військову пенсію, повернувся до Луб'янок Нижніх, де працював малярем у батьківській майстерні. Помер 3.09.1842 р. маючи 21 рік. Похоронений на сільському кладовищі с. Луб'янки Нижні.

– 1823 – народився син Павло, який помер 16. 06.1831 р. Похоронений на сільському кладовищі с. Луб'янки Нижні.

– 1828 р. – народилась донька Агнеса, яка 1848 р. вийшла заміж за маляра Андрія Мудрика. 11.06.1749 р. у подружжя Андрія та Агнеси Мудриків народилась донька Юлія. До хреста тримали Тома Хомецький та Тетяна, дружина Симона Кальби.⁶ Невдовзі, 26.07.1750 р. дружина маляра Андрія Мудрика померла. Похоронена на цвинтарі с. Луб'янки Нижні⁷.

Ілля Копровський, Пророчий ряд (фрагмент)
Церква Св. Пророка Іллі
с. Чішки, Буського району, Львівської області

– 1836 р. – народився син Микола, який помер 27.02.1752 р. у віці 16 років. Похоронений на цвинтарі с. Луб'янки Нижні⁸.

Маляр Климентій Копровський помер 15.11.1869, у віці 81 р. будучи вдівцем і похоронений на цвинтарі с. Луб'янки Нижні. Про його дружину не знайдено жодних відомостей.

Ілля Копровський (Eliasz Korprowski *1817–2.09.1884), маляр, іконописець, скульптор, син маляра Климентія Копровського, греко-католицького віросповідання. 1848 р., у Старому Збаражі, Ілля Копровський взяв шлюб з Марією, донькою о. Гавриїла Любовіча, пароха зі Старого Збаража. У подружжя народились діти:

1847 р – донька Марцела. Померла 14.09.1854 р.⁹

1848 р. – донька Сюзанна. 19.11.1776 р. парох о. Михайло Мацеевський благословив шлюб між Михайлом Годелевським, молодим, сином Мартина Годелевського і Параскевії Коколин з Кресовиць та молодою, Сюзанною, донькою маляра Іллі Копровського та Марії Любовіч, народженої у Старому Збаражі. При таїнстві шлюбу були присутні маляр Яків Хомик та Омелян Білінський¹⁰. Померла Сюзанна 13.08.1877 р.¹¹.

12.08.1853 р. – син Андрій, охрещений у храмі Покрову Пресвятої Богородиці с. Луб'янки Нижні о. Андрієм Грабовським. До хреста тримали о. Микола Башкевич, парох с. Красносільці та Юлія Любовіч, дружина о. [Гаврила Любовіча], пароха зі Старого Збаража¹². Андрій помер 29. 08.1754 р.

25.04.1855 р. – донька Катерина, яку охрестив о. Андрій Грабовський, парох с. Луб'янки Нижні. До хреста тримали Даміан Літвінчук та Тетяна, дружина Симона Кальби¹³.

12.05.1857 р. – донька Пелагея¹⁴, яку до хреста тримали Даміан Літвінчук та Євфимія, дружина Іллі Кальби. Пелагея померла 22.01.1858 р.

20.04.1859 р. о. Михайло Мацеевський, парох храму Покрову Пресвятої Богородиці с. Луб'янки Нижні охрестив Петронеллу, доньку Іллі та Марії Копровських, законного подружжя. До хреста тримали Франциск Тихий та Анастасія Стельмах¹⁵.

15.10.1860 р. о. Михайло Мацеевський, парох храму Покрову Пресвятої Богородиці с. Луб'янки Нижні охрестив Михайла, сина Іллі та Марії Копровських, законного подружжя. До хреста тримали Франциск Тихий та Олександра Мацеевська, дужина о. Михайла¹⁶.

15.01.1863 р. – донька Марцела, охрещена о. Андрієм Грабовичем парохом храму Покрову Пресвятої Богородиці с. Луб'янки Нижні. До хреста тримали славетні Еразм Вісловецький та Стефанія Сохолобич¹⁷. У 1880-х рр. Марцела Копровська одружилася із скульптором Василем Черковським, сином Івана та Магдаліни Кравчук. 21.08.1884 р. у подружжя Черковських народилась донька Олена (Єлена). До хреста тримали маляр Антипа Мригладович та Клементина, дружина місцевого пароха Куницького¹⁸.

23.11.1865 р. о. Михайло Мацеевський, парох храму Покрову Пресвятої Богородиці с. Луб'янки Нижні охрестив Антонія, сина Іллі та Марії Копровських, законного подружжя. До хреста тримали славетні Микола Борговський та Єлизавета Сохолобич¹⁹.

15.05.1868 р. – у подружжя Копровських народилась донька Євгенія²⁰ померла немовлям.

Яць Остапчук, описуючи своє дитинство у с. Нижні Луб'янки, згадує маляра Копровського: «Ілля Копровський, старий церковний маляр, доробився на малярстві і накупив собі багато землі і лісу в селі, крім того він прикупив фільварок. Маляр Копровський мав велику родину і всі його діти на той час навчалися або вивчилися в школах... а сам він по неділях читав в церкві Апостола»²¹.

7.06.1879 р. парох храму Покрову Пресвятої Богородиці с. Луб'янки Нижні на сільському цвинтарі похоронив Марію, дружину маляра Іллі Копровського, яка померла у віці 56 років. У шлюбі Ілля та Марія прожили 26 років²².

Іконописець та скульптор Ілля Копровський прожив 67 років, помер, 2.09.1884 р. у селі Луб'янки Нижні

Ілля Копровський, Пророчий ряд (фрагмент)
Церква Св. Пророка Іллі
с. Чішки, Буського району, Львівської області

і похоронений 4.09.1884 р. о. Григорієм Куніцьким на сільському цвинтарі²³. Могила маляра збереглася до нашого часу, знаходиться справа від центрального входу цвинтаря в с. Луб'янки Нижні. Пам'ятник виконаний з пісковика, фахово, скромно, без пишного оздоблення. Верхня частина – хрест – відламаний. Могила віднайдена авторами статті при дослідженні цвинтаря.

Яків Хомик (Jakub Chomyk) (*1848–1902) маляр, народився у с. Шельпаки (сьогодні Підволочиський район, Тернопільської області) у сім'ї селян. Батьки – Харитон та Пелагея з Радзівів Хомики. Яків мав неабиякий хист до малярства, на що звернув увагу о. Степан Качала, відомий діяч УГКЦ, посол до Галицького сейму; та Австрійського Райхсрату (1861–1879), меценат, політик, публіцист. Будучи парохом з 1852 р. у с. Шельпаки, він посприяв та допоміг Якову Хомику досягнути основи малярства, зокрема іконопису, оплативши навчання у художника Іллі Копровського.

9.09.1873 р. о. Михайло Мацеєвський, парох храму Покрову Пресвятої Богородиці с. Луб'янки Нижні благословив шлюб між 25-річним Яковом Хомиком, селянином, і 17-річною Катериною, донькою маляра Іллі Копровського та Марії Любовіч, що народилася в с. Луб'янки Нижні. Свідками при шлюбі були Іван Пастушенко та Михайло Прокопович²⁴.

29.09.1874 р. о. Михайло Мацеєвський, парох храму Покрову Пресвятої Богородиці с. Нижні Луб'янки охрестив Емілію, доньку Якова Хомика та Катерини з Копровських. До хреста тримали Леопольд Реміцький та Іоанна Дудак, дружина маляра²⁵.

1876 р. Яків Хомик вперше, в метричних книгах, записаний малярем. 13.01.1876 р. о. Михайло Мацеєвський, парох храму Покрову Пресвятої Богородиці с. Нижні Луб'янки охрестив Володимира, сина законного подружжя маляра Якова Хомика та Катерини Копровської. До хреста тримали Леопольд Реміцький та Александра Мацеєвська, дружина о. Михайла²⁶.

12.06.1778 р. о. Іван Дудинський, парох храму Покрову Пресвятої Богородиці с. Нижні Луб'янки охрестив Артемія, сина законного подружжя маляра Якова Хомика та Катерини, доньки маляра Іллі Копровського. До хреста тримали Петронела, донька маляра Іллі Копровського та Кароль Любовіч, гімназист тернопільський²⁷. Закінчивши навчання в Бережанській гімназії (1889–1897) та студії на філософському факультеті Львівського університету, Артемія Хомика поєднав роботу педагога та журналіста. Знавець іноземних мов, ерудит, журналіст, викладач, науковий доробок якого не вивчений і досі, помер у Відні 10.03.1921 р.

5.02.1880 р. о. Іван Дудинський, парох храму Покрову Пресвятої Богородиці с. Луб'янки Нижні охрестив Клеменса, сина законного подружжя маляра Якова Хомика та Катерини з Копровських. До хреста тримали Дмитро Остапчук та Флорентина Беніцька, дружина дистиллятора aqua vita²⁸.

Після 1880 р. прізвище маляра Якова Хомика та його дружини Катерини Копровської у метричних книгах с. Луб'янки Нижні не значиться. Очевидно, маляр Яків Хомик залишив майстерню Іллі Копровського.

Можна припустити, що з цього часу почався новий період у творчості Якова Хомика. Він став одним із провідних малярів-іконописців на Тернопільщині та Львівщині. У Якова Хомика деякий час навчався малярства відомий письменник Богдан Лепкий. Мистецтвознавці О. Герій, А. Туркевич-Клімашевський, І. Кодлубай, О. Нога відзначили, що: «... в останній третині 19 століття Яків Хомик у створюваних ним мистецьких проєктах широко використовує народно-стильову українську орнаментуку і поступово поширює їх у своїх церковних розписах»²⁹.

Степан Томасевич (1859–†1932), маляр і графік, народився у с. Микулинці Івано-Франківської обл. Початкову малярську освіту здобув у Іллі Копровського. У 1886–87-х рр. – навчався в школі при Краківській

Ілля Копровський, Христос Пантократор
Церква Св. Пророка Іллі
с. Чішки, Буського району, Львівської області

академії красних мистецтв. Мистецтвознавець В. Рубан звергнула увагу на те, що у Степана Томасевича, навіть після Краківської академії мистецтв, до якої він вчився живопису в іконописця [Іллі] Копровського, переважають ознаки традиційного малярства³⁰.

Мистецька діяльність Іллі Копровського та його майстерні пов'язана з с. Луб'янки Нижні. У 1860-х рр. Климентій Копровський, батько, передав майстерню синові. У цей період, в селі, разом з ним були ще малярі – батько Климентій Копровський, Андрій Мудрик, Яків Хомик, Степан Томасевич, Антипа Маригладович, Дудик, то можна говорити про досить потужний мистецький осередок малярів-іконописців у цьому регіоні. Будучи власником у 1860-х рр. домів №40, №41, та № 46 в цьому селі, Ілля Копровський в одному з них розмістив майстерню. За переказами старожилів із Збаража, живописні полотна досить великих розмірів, які очевидно малювалися до збаразького костелу оо. Бернардинців, потрапили до Збаража із села Луб'янки Нижні після смерті художника і сьогодні знаходяться в Збаразькому краєзнавчому музеї, що входить до складу Національного заповідника «Замки Тернопілля».

Щодо підписних творів Іллі Копровського, то виявлений авторський підпис майстра «Eliasz Koprowski» та дату – 1860 р на іконі Христа Пантократора в чішецькому храмі поки що єдиний. Іконостас для старої церкви св. Пророка Іллі у с. Чішки (сьогодні Буського району, Львівської обл.) виготовила майстерня малярів Копровських у Луб'янках Нижніх. Тоді патроном у с. Чішки був Йосиф Скричевський, а парохом – о. Йосиф Зафійовський³¹. Пізніше, коли чішецькі парохіяни, у 1902 р., збудували новий, мурований, храм св. Пророка Іллі за проектом відомого архітектора В. Нагірного (1.01.1848–†25.02.1921), то іконостас із старого храму поставили у новому. Можна припустити, що архітектора попросили архітектоніку храму (вівтарна частина) узгодити з шириною та висотою старого іконостасу.

10.05.1963 р. помер парох чішецького храму Іван Біляк. Після цього Бродівська районна Рада разом із місцевими комуністами закрили храм у с. Чішки, але іконостас стояв на своєму місці до 1980 р. У 1980 р., уже Буська районна Рада з ініціативи місцевих комуністів, вирішила зробити у храмі музей «Жовтневої революції та трудової слави». Але так, як ікони не узгоджувались із скульптурою Леніна, яку поставили на престолі, а портрети і світлини партійних вождів різного штибу виглядали сірувато, то 13.03.1980 р. комісія у складі: завідуючого Буським райфінвідділом Костів П. В., економістом держдоходів райфінвідділу Цоп Л. М., голови Кутівської сільської Ради Барда С. М., в присутності благочинного церкви м. Буська Мудрика А. Я., провела вилучення та передачу церковного майна із закритого храму с. Чішки в «Музей – заповідник Олеський замок». Церковне майно чішецького храму прийняла завідувачка відділу «Музей-заповідник Олеський замок» Карпчук Р. А.³² Через недбалість чи нефаховість, працівники музею не звернули уваги на мистецький рівень іконостасу. Вони доповіли директору Возницькому Б. Г., що іконостас не заслуговує на те, щоб його передати на зберігання до фондосховищ Олеського замку. Іконостас демонтували, частково знищивши празниковий ряд і парохіяни його винесли на хори. Там він знаходився до 2015 р.

У 1874–1875-х рр. Ілля Копровський виконав іконостас до храму Покрову Пресвятої Богородиці с. Луб'янки Нижні (сьогодні Зборівський район, Тернопільської області).

1.02.1876 р. парох греко-католицької церкви с. Луб'янки Нижні о. Михайло Мацеєвський, в Збаразькому парохіяльному костелі охрестив Алексадра Казимира, сина Леопольда Бісенецького та Флоріантини законного подружжя. До хреста тримали Ілля Копровський (Eliasz Koprowski pictor) та Терезія Александровська, греко-католики³³.

У 1776–1779-х рр. у с. Заздрість біля Зарваниці, на кошти господаря Романа Дичковського, діда Патріарха Йосифа Сліпого по материнській лінії, збудували новий мурований храм. Іконостас для нього та ікони виконала майстерня Іллі Копровського. Про це Патріарх згадує у своїх спогадах: «Я спершу приходив з матір'ю до церкви,

Ілля Копровський, Христос Пантократор (підпис Іллі Копровського на зрізі книги)
Церква Св. Пророка Іллі
с. Чішки, Буського району, Львівської області

Ілля Копровський, Чудо Святого Миколая
Церва Покрова Пресвятої Богородиці
с. Луб'янки Нижні, Зборівський район Тернопільської області

а пізніше і сам, і дуже мені подобалися два золоті ангели, які стояли по обох боках кивота. Церква була мистецько розмальована мистцем Копровським»³⁴.

1880 р., у Коломиї, наприкінці життя майстра, відбулась презентація творів українських малярів. Під час господарсько-промислової виставки свої твори представили художники Корнило Устиянович (*22.09.1839–†22.07.1903), Антін Пилиховський (*7.06.1860–†24.06.1940), Євген Вітвіцький, Іван Романовський, Ніклаш із Закарпаття та Ілля Копровський (*1817–†2.09.1884). Львівський часопис «Зоря» за 1881 р. написав про Іллю Копровського: «П-н. Копровський, маляр з Збаража, прислав великий образ олійний, на котром представлений був лірник сліпий, сидящий под деревом; товариш єго просить милостині от переходящого.»³⁵.

- 1 Купчинська А. Творчість Теофіла Копистинського. Львів-Філадельфія, 2009. – С. 31, 41.
- 2 Федорів Т. «З'явлення» та «Гріб Господній»: до питання датування та авторства ікон в колекції національного заповідника «Замки Тернопілля» // Волинська ікона: дослідження та реставрація. Науковий збірник. Випуск 18. Луцьк, 2011. – С. 105 – 108.
- 3 Автори дячні о. Назарію Віктоніюку та паламарю храму Покрову Пресвятої Богородиці Володимиріу Мамерезі за надану можливість використати архіви парохії.
- 4 Архів парохії с. Луб'янки Нижчі. Liber copulatorum p. Lubicianki Nizsze, tom I, 1785 – 1864, p. 31.
- 5 Там само, р. 46.
- 6 Архів парохії с. Луб'янки Нижні. Copia Libro Natorum pagi Lubicianki Nizsze ad 1868, tom IV, p. 9 et 10.
- 7 Архів парохії с. Луб'янки Нижчі. Copia Libri Mortuorum pagi Lubicianki Nizsze, t. III, p. 43.
- 8 Архів парохії с. Луб'янки Нижчі. Copia Libri Mortuorum pagi Lubicianki Nizsze, t. III, p. 45.
- 9 Архів парохії с. Луб'янки Нижні. Copia Libri Mortuorum pagi Lubicianki Nizsze, t. III, p. 53.
- 10 Архів парохії с. Луб'янки Нижні. Libra copulatorum pagi Lubicianki Nizsze, tom II, 1867, p. 31.
- 11 Архів парохії с. Луб'янки Нижні. Copia Libri Mortuorum pagi Lubicianki Nizsze ad 1768... t. IV, p. 37.
- 12 Архів парохії с. Луб'янки Нижні. Copia Libri Mortuorum pagi Lubicianki Nizsze, t. III, p. 45.
- 13 Архів парохії с. Луб'янки Нижні. Copia Libro Natorum pagi Lubicianki Nizsze ad 1868, tom IV, p. 30.
- 14 Там само, р. 39.
- 15 Там само, р. 49.
- 16 Архів парохії с. Луб'янки Нижні. Copia Libro Natorum pagi Lubicianki Nizsze ad 1868, tom IV, p. 59.
- 17 Там само. Без пагінації.
- 18 Архів парохії с. Луб'янки Нижні. Copia Libro Natorum pagi Lubicianki Nizsze 1884, p. 148.
- 19 Архів парохії с. Луб'янки Нижні. Copia Libro Natorum pagi Lubicianki Nizsze ad 1868, tom IV, без пагінації.
- 20 Державний архів Тернопільської області. Ф. 487. – Оп. 1. – Спр. 94. – Арк. 4. 22.
- 21 Я. Остапчук. Подих з недавньої бувальщини. // Збаражчина. Київ – Торонто. – С. 189, 194 – 195.
- 22 Архів парохії с. Луб'янки Нижні. Copia Libri Mortuorum pagi Lubicianki Nizsze, t. III, p. 45.
- 23 Архів парохії с. Луб'янки Нижні. Copia Libri Mortuorum pagi Lubicianki Nizsze ad 1768... t. IV, p. 66.
- 24 Архів парохії с. Луб'янки Нижні. Libra copulatorum pagi Lubicianki Nizsze, tom II, 1867, p. 26.
- 25 Архів парохії с. Луб'янки Нижні. Copia Libro Natorum pagi Lubicianki Nizsze ad 1868, tom I. Без пагірації.
- 26 Архів парохії с. Луб'янки Нижні. Copia Libro Natorum pagi Lubicianki Nizsze ad 1868, tom I, p. 86 – 87.
- 27 Архів парохії с. Луб'янки Нижні. Copia Libro Natorum pagi Lubicianki Nizsze ad 1868, tom IV, p. 103.
- 28 Архів парохії с. Луб'янки Нижні. Copia Libro Natorum pagi Lubicianki Nizsze ad 1868, tom IV, p. 115.
- 29 О. Герій. А. Туркевич-Клімашевський. І. Кодлубай. О. Нога. Українське церковне мистецтво. 1880-1920. Т. І. Львів 2012. – С. 151.
- 30 В. Рубан. Український портретний живопис другої половини ХІХ – початку ХХ століття. Київ. Наукова думка, 1986. – С. 105.
- 31 Б. Шенгера. Хроніка Чшок. Львів 2015. – С. 73 – 74.
- 32 Б. Шенгера. Хроніка Чшок. Львів 2015. – С. 112 – 113.
- 33 Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie. Par. dek. Tarnopol; Księga metrykalna urodzeń, ślubów i zgonów dla miasta Zbaraż i wsi: Lubicianki Wyższe, Lubicianki Nizsze. 1872, 1876 – 1880, sygn 1498, s. 85.
- 34 Сліпий Й. Спомини. Львів – Рим. Видавництво УКУ, 2014. – С. 100.
- 35 Штука малярська у русинов. // Зоря. 1881, ч. 5. – С. 65 – 66. Автори дячні п. Оксані Жеплинській за надану інформацію.

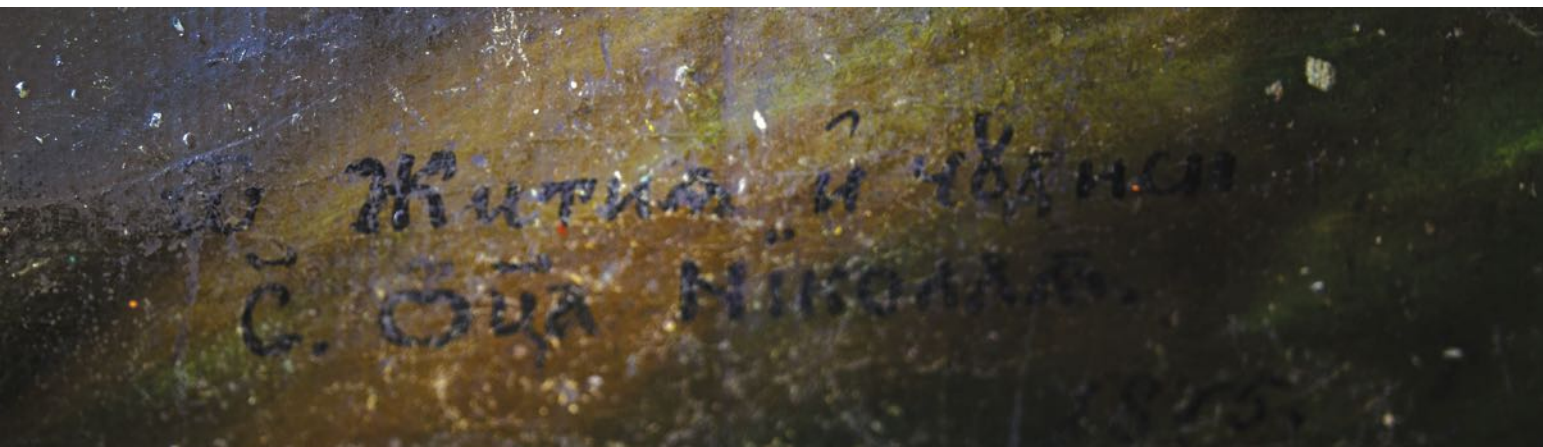
Ілля Копровський, Чудо Святого Миколая
Церва Покрова Пресвятої Богородиці
с. Луб'янки Нижні, Зборівський район Тернопільської області

Ілля Копровський, Чудо Святого Миколая
Церва Покрова Пресвятої Богородиці
с. Луб'янки Нижні, Зборівський район Тернопільської області

Ілля Копровський, Чудо Святого Миколая
Церва Покрова Пресвятої Богородиці
с. Луб'янки Нижні, Зборівський район Тернопільської області

Ілля Копровський, Чудо Святого Миколая (підпис)
Церва Покрова Пресвятої Богодиці
с. Луб'янки Нижні, Зборівський район Тернопільської області

Ілля Копровський, Мучеництво Святої Катерини
Церва Покрова Пресвятої Богодиці
с. Луб'янки Нижні, Зборівський район Тернопільської області

Ілля Копровський, Мучеництво Святої Катерини (фрагмент)
Церва Покрова Пресвятої Богодиці
с. Луб'янки Нижні, Зборівський район Тернопільської області

Ілля Копровський, Мучеництво Святої Катерини (фрагмент)
Церва Покрова Пресвятої Богодиці
с. Луб'янки Нижні, Зборівський район Тернопільської області

Ілля Копровський, Мучеництво Святої Катерини (фрагмент)
Церва Покрова Пресвятої Богородиці
с. Луб'янки Нижні, Зборівський район Тернопільської області

Ілля Копровський, Пророчий ряд (фрагмен)
Церва Покрова Пресвятої Богодиці
с. Луб'янки Нижні, Зборівський район Тернопільської області

Ілля Копровський, Покрова
Церва Покрова Пресвятої Богородиці
с. Луб'янки Нижні, Зборівський район Тернопільської області

Ілля Копровський, Пресвята Богородиця
Церва Покрова Пресвятої Богодиці
с. Луб'янки Нижні, Зборівський район Тернопільської області

Ілля Копровський, Христос Пантократор
Церва Покрова Пресвятої Богородиці
с. Луб'янки Нижні, Зборівський район Тернопільської області

Ілля Копровський, Христос виноградар
Збараж, Костьол оо. Бернардинців
Збаразький замок

Ілля Копровський, Зіслання Святого Духа
Збараж, Костьол оо. Бернардинців
Збаразький замок

Ілля Копровський, Гріб Господній
Збараж, Костьол оо. Бернардинців
Збаразький замок

Ілля Копровський, Ангели
Церва Покрова Пресвятої Богородиці
с. Луб'янки Нижні, Зборівський район Тернопільської області

Андрій Захарків-Олійник та Тарас Возняк на кладовищі у с. Луб'янки Нижні що на Збароажчині коло віднайдені могили Іллі Копровського
31 травня 2020 р.

Коло робіт Іллі Копровського, що зберігаються у Збаразькому замку
31 травня 2020 р.

Борис Шенгера у с. Чішки коло ікони Христа Пантократора вказує на підпис Іллі Копровського 8 липня 2020 р.

Зміст

7

ТАРАС ВОЗНЯК
МИЛІ МАЛІ ІСТОРІЇ ГАЛИЧИНИ

21

БОРИС ШЕНГЕРА
АНДРІЙ ЗАХАРКІВ-ОЛІЙНИК
МАЙСТЕРНЯ ТА УЧНІ МАЛЯРІВ КОПРОВСЬКИХ

2

ІЛЛЯ КОПРОВСЬКИЙ
ЖИВОПИС